

HOOFDSTUK 15

**NALEVING WET- EN REGELGEVING IN
HET HOGER ONDERWIJS**

15 Naleving wet- en regelgeving in het hoger onderwijs

Samenvatting

De inspectie onderzocht de naleving van wettelijke toelatingseisen bij acht hbo-instellingen waarvan een verhoogd risico bekend was. Het onderzoek richtte zich op de toelating van buitenlandse studenten. Op zes van de acht instellingen was de voorlichting aan studenten onvolledig of misleidend. Op vijf instellingen voldeden niet alle studenten aan wettelijke toelatingseisen. Nergens voldeden onderwijs- en examenregelingen volledig aan de wet. Een instelling slaagde erin tijdens het onderzoek voldoende verbeteringen te bereiken, met de andere instellingen zijn afspraken over verbetering gemaakt.

In het kader van de handhaving van wet- en regelgeving heeft de inspectie onderzoek gedaan naar de situatie van buitenlandse studenten in het Nederlandse hoger onderwijs. Het onderzoek richtte zich vooral op de naleving van wettelijke toelatingseisen. Klachten van buitenlandse studenten over de manier waarop zij werden behandeld waren de aanleiding tot dit onderzoek.

Een goede onderwijsreputatie is belangrijk Volgens Nuffic (2006) kwamen in 2006/2007 bijna 50.000 studenten (8,7 procent) uit het buitenland. Circa 17.500 studenten komen van buiten de Europese Unie. Het aantal Chinese studenten neemt snel af, onder andere door capaciteitsvergroting van het onderwijs in China. Er is daarentegen een sterke toename van studenten uit India, Pakistan en Turkije. De Bologna-verklaring, de Lissabon-doelstellingen, nieuwe vormen van samenwerking binnen de Europese Unie, de opkomst van nieuwe economische machten als China en India met hun toenemende vraag naar hoger opgeleiden: door al deze ontwikkelingen neemt het belang van internationalisering toe. In de strategische agenda voor het hoger onderwijs wijst de minister dan ook nadrukkelijk op het belang van Europa als een aantrekkelijke bestemming voor internationale studenten. Nederland zal de concurrentie met Azië, Amerika en Australië vooral op basis van kwaliteit moeten aangaan. Dit onderstreept het belang van een goede reputatie van het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland.

Werving en selectie van buitenlandse studenten In 2005 voerde de inspectie een verkenning uit naar de werving en selectie van studenten met een buitenlandse vooropleiding. Bij acht instellingen (twee bekostigde en zes niet-bekostigde hbo-instellingen) stelde de inspectie op basis van een risicoanalyse een verhoogd risico vast. Het ging hier om drie grote instellingen en vijf kleinere, die maar één opleiding aanboden. In totaal ging het op deze instellingen om ongeveer duizend buitenlandse studenten, die vaak het merendeel vormden van de studenten bij deze opleidingen. In 2006 en 2007 onderzocht de inspectie bij deze instellingen de werving en selectie, de uitvoering van het onderwijs en de kwaliteit van de dienstverlening. De risicofactoren op basis waarvan de instellingen geselecteerd werden, waren:

- een actief wervingsbeleid op de internationale markt;
- werving via commerciële bemiddelingsbureaus;
- een relatief groot aantal buitenlandse studenten;
- werving in (voor de instelling) nieuwe landen;
- negatieve signalen en klachten die de inspectie bereikten.

De risico's betroffen onterechte toelating en slecht onderwijs.

Grote diversiteit in naleving wet- en regelgeving Het onderzoek laat bij de instellingen een grote diversiteit zien in de naleving van wet- en regelgeving, zoals vastgelegd in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), en de kwaliteit van de uitvoering. Bij zes van de acht instellingen was de voorlichting aan nieuwe studenten onvolledig of zelfs misleidend. Het ging dan om de volgende punten: de status van de opleiding (wel of niet geaccrediteerd), het internationale karakter van de opleiding, de omvang van de instelling, de toelatingseisen en de financiële randvoorwaarden.

Niet alle studenten voldoen aan toelatingseisen Bij vijf van de acht onderzochte opleidingen voldeden niet alle studenten aan de toelatingseisen. Soms ging het om incidentele gevallen, maar soms voldeed een aanzienlijk deel van de studenten niet aan eisen ten aanzien van het niveau van de vooropleiding, de profieisen of de taalbeheersing. Problemen met de toelatingseisen komen vooral voor bij werving door een bemiddelingsbureau en als studenten afkomstig zijn uit voor de instelling nieuwe landen. Bij geen van de instellingen voldeden de onderzochte onderwijs- en examenregelingen volledig aan de wet, vooral wat betreft de studielast, vrijstellingen en studiebegeleiding. Met alle onderzochte instellingen (op één na) heeft de inspectie in het kader van een bestuurlijk natraject afspraken gemaakt over verbetering. Eén instelling slaagde er tijdens het onderzoek in om de zaken op orde te krijgen.

Betere samenwerking en beter toezicht Omdat het onderzoek zich nadrukkelijk richtte op instellingen met een verhoogd risico, mogen de resultaten niet worden vertaald naar een algemeen beeld. Dat neemt niet weg dat de inspectie de aangetroffen situatie ernstig vindt. Enkele honderden studenten zijn ernstig gedupeerd door de tekortkomingen van een aantal instellingen. Ook zijn sommige groepen studenten na aankomst in Nederland uit het zicht geraakt van de instellingen en de Immigratie- en Naturalisatiedienst. De tekortkomingen in de naleving van de wet en het leveren van kwaliteit zijn ernstig en kunnen het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland een aanzienlijke reputatieschade berokkenen. Om die reden verstrekken de betrokken partijen (Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, Immigratie- en Naturalisatiedienst, inspectie en de begeleidingscommissie gedragscode internationale studenten) elkaar informatie en stemmen zij het toezicht op naleving van wet- en regelgeving beter af. Daarnaast is op een aantal punten aanpassing van de wet nodig, deels gericht op betere voorwaarden voor studenten die wel voldoen aan alle toelatingseisen en deels gericht op een verbetering van de effectiviteit van het toezicht. Alleen dan kan Nederland haar ambitie waarmaken om als aantrekkelijke bestemming voor internationale studenten de concurrentie met Azië, Amerika en Australië aan te kunnen.

Literatuur

- Aarnoutse, C.A.J. & A.C.E.M. Weterings (1995). Onderwijs in begrijpend lezen. *Pedagogische Studiën*, 72 (2), 82-101.
- Aarsen, A. van & R. Hoffius (2007). *Monitor sociale veiligheid in het onderwijs 2007. meting in het po en so*. Eindrapport. Een onderzoek in opdracht van het Ministerie van OCW, Directie PO. Leiden: Research voor Beleid.
- Alberts, R.V.J. (2005). *Verslag van de examencampagne 2005 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito voor Toetsontwikkeling.
- Alberts, R.V.J. (2006). *Verslag van de examencampagne 2006 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito voor Toetsontwikkeling.
- Alberts, R.V.J. (2007). *Verslag van de examencampagne 2007 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito voor Toetsontwikkeling.
- Allen, J., J. Coenen, F. Kaiser & E. de Weert (2007). *WO-Monitor 2004 en 2005. VSNU-kengetallen, analyse en interpretatie*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).
- Auditdienst Ministerie OCW (2007). *Het weerstandsvermogen ultimo 2006 van besturen met scholen voor voortgezet onderwijs*, d.d. 30 oktober 2007, nr. AD/RS/2007/2119.
- Auditdienst Ministerie OCW & Inspectie van het Onderwijs (2007). *Rapport van bevindingen over thema-onderzoek VSV 2007*. Den Haag: Auditdienst Ministerie OCW, Afdeling Rekenschap.
- Behoekoe, C., & F.M. Fernandez (2008). *Aan de slag met Lonsdalejongeren*. Utrecht: Forum.
- Berg, T. van den (2006). Kiezen voor een opleiding? Laat leerlingen zich zo vroeg mogelijk oriënteren. *TH&MA. Tijdschrift voor hoger onderwijs en management*, 14 (5), 35-36.
- Berkel, S. van, R. Krom, K. Heesters, F. van der Schoot & B. Hemker (2007). *Balans van het leesonderwijs halverwege de basisschool 4. Uitkomsten van de vierde peiling in 2005*. Arnhem: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.
- Boer, P. den, A. Jager, D.J. Nijman & H. Koen (2007). *Groen onderwijs bij de start van het nieuwe millennium. Trends in aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt vmbo-groen, mbo-groen, havo en WU, onderzoeksjaren 2000-2005*. Wageningen: Stoas Onderzoek.
- Boersma, S. & S. Flight (2007). *Jaaranalyse 2006-2007 incidenten registratie in school (IRIS)*. Amsterdam: DSP7.
- Broek, A. van den, E. van de Wiel, T. Pronk & R. Sijbers (2006). *Studentenmonitor 2005. Studeren in Nederland. Kernindicatoren, studievoortgang, studieuitval en internationale mobiliteit*. Nijmegen: ITS/ ResearchNed.
- Buys, B. (2006). Voorlichting voor matching aan en begeleiding vanaf de poort. Betoog van het ISO over studievoorlichting. *TH&MA. Tijdschrift voor hoger onderwijs en management*, 14 (5), 31-34.
- Carver, R. P. (1978). The case against statistical significance testing. *Harvard Educational Review*, 48 (3), 378-399.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ: Lawrence Earlbaum Associates.

- Commissie Evaluatie Basisonderwijs (1994). *Zicht op kwaliteit. Evaluatie van het basisonderwijs*. Eindrapport. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Commissie Leraren (2007). *Leerkracht. Advies van de Commissie Leraren*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- Commissie Meijerink (2008). *Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen*. Enschede: Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen.
- Commissie Parlementair Onderzoek Onderwijsvernieuwingen (2008). *Tijd voor Onderwijs*. Den Haag: SDU (Tweede Kamer der Staten Generaal, vergaderjaar 2007-2008, kamerstuk 31007, nr. 6).
- Commissie 'Ruim baan voor talent' (2007). *Wegen voor talent. Eindrapport 2007*. Den Haag: Commissie 'Ruim baan voor talent'.
- Davidovic, M. & R. Rodrigues (2007). *Monitor Racisme & Extremisme. Opsporing en vervolging in 2006*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Delver, B. & L. Hop (2007). *Pesten is laf! Cyberpesten is laffer. Een handreiking over cyberpesten en veilig internetten*. Haarlem: Vives Media bv.
- DMO (2007). *Tien jaar School & Veiligheid. Werken aan sociale veiligheid in en rondom school in het primair onderwijs*. Utrecht: Gemeente Utrecht, Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO).
- Dorst, A. van, K. Wiefferink, E. Dusseldorp, F. Galindo Garre, M. Crone & Th. Paulussen (2008). *Preventie van pesten op basisscholen volgens de PRIMA-methode*. Leiden: TNO.
- Duimel, M. & J. de Haan (2007). *Nieuwe links in het gezin. De digitale leefwereld van tieners en de rol van hun ouders*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Elley, W.B. (1992). *How in the world do students read. The IEA study of reading literacy*. Hamburg: Grindeldruck GMBH.
- Expertgroep Kwaliteit Lerarenopleiding Primair Onderwijs (2003). *Koersen op meesterschap. Herontwerp, partnerschap en kwaliteitsborging*. Advies van de expertgroep Kwaliteit Lerarenopleiding Primair Onderwijs. Den Haag: LOBO/HBO-raad.
- Gemmeke, M., S.G. van Otterloo & J.J. van der Wel (2007). *Onderwijsmeter 2007*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.
- Goris, M. (2007). *Vakdossiers Tweede Fase. Klassieke Talen. Problemen in het onderwijs Klassieke Talen in Nederland en mogelijke wegen naar een betere toekomst*. Enschede: SLO.
- Grift, W. van de (2007). Ontwikkelingen in de kwaliteit van het basisonderwijs. *Basischoolmanagement*, 21 (1), 44-56.
- Groenestijn, M. van (2007). *Rekenvaardigheid in de brugklas. Kun je daarop rekenen?* Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Grootcholte, M.M.C. & M. Engelen (2006). *Voortijdig schoolverlaters in Almere. Een beschrijving van achtergronden en kenmerken*. Definitief rapport. Een onderzoek in opdracht van de gemeente Almere. Leiden: Research voor Beleid.
- Hacquebord, H.I., T.R. Linthorst, B.P. Stellingwerf & M. de Zeeuw (2004). *Voortgezet Taalvaardig. Een onderzoek naar tekstbegrip en woordkennis en naar de taalproblemen en taalbehoeften van brugklasleerlingen in het voortgezet onderwijs in het schooljaar 2002 - 2003*. Groningen: Etoc.

- HBO-raad (2003). *Moed tot meesterschap. Eindrapport van de visitatiecommissie Opleiding tot Leraar Basisonderwijs 2003*. Den Haag: HBO-raad.
- Heesters, K., S. van Berkel, F. van der Schoot & B. Hemker (2007). *Balans van het leesonderwijs aan het einde van de basisschool 4. Uitkomsten van de vierde peiling in 2005*. Arnhem: Cito.
- Heij, K., T. Haitjema & J.F. Lam (2008). *Taalniveau in het MBO*. Lienden: Bureau ICE.
- Houtveen, A.A.M. (2007). *Leren lezen is te leren. Openbare les november 2007*. Lectoraat Leerproblemen, in het bijzonder de preventie van leesproblemen. Utrecht: Hogeschool Utrecht.
- Houtveen, A.A.M. & W.J.C.M. van de Grift (2007). Effects of metacognitive strategy instruction and instruction time on reading comprehension. *School effectiveness and school improvement*, 18 (2), 173-190.
- Houtveen, A.A.M., T.J.E. Mijs, C.G.T. Vernooy, W.J.C.M. van de Grift & e.a.
- Koeckebakker (2003). *Risicoleerlingen bij technisch lezen. Beschrijving en evaluatie van het project 'Beginnend lezen en omgaan met verschillen'*. Utrecht: Universiteit, ICO-ISOR Onderwijsresearch.
- Houtveen, A.A.M., G.J. Reezigt & W.J.C.M. van de Grift (2003). Ontwikkelingen in en effecten van adaptief onderwijs. In W. Jochems (Ed.), *30e proceedings. Grenzeloos leren*. [pp. 36-37]. Heerlen: Open Universiteit Nederland.
- Inspectie Jeugdzorg, Inspectie van het Onderwijs, Inspectie voor de Gezondheidszorg & Inspectie voor Sanctietoepassing (2007). *Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: opdracht met risico's*. Utrecht: Inspectie Jeugdzorg.
- Inspectie van het Onderwijs (1995). *Schoolonderzoek onderzocht I*. Zwolle: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (1996). *Schoolonderzoek onderzocht II*. Zwolle: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (1997). *Schoolonderzoek onderzocht III*. Zwolle: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (1999). *Schoolonderzoek onderzocht IV*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2003). *Onderwijsverslag over het jaar 2002*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2005a). *Onderwijsverslag 2003/2004*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2005b). *Rapportage verkenning studenten met een buitenlandse opleiding*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006a). *De beroepskolom in de praktijk. Rapportage over een themaonderzoek*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006b). *Eindtoets in het basisonderwijs. Een onderzoek naar leerlingen die niet meedoen en/of niet meetellen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006c). *Kwaliteit onderwijs in de vier grote steden. In de periode 2003-2005*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006d). *Onderwijstijd in het voortgezet onderwijs. Onderzoek naar de naleving van de minimale onderwijstijd in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006e). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2004/2005*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006f). *Toezichtkader actief burgerschap en sociale integratie*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

- Inspectie van het Onderwijs (2007a). *Aandacht voor allochtonen in het hoger onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007b). *BaMa stroomt door. BaMa-onderzoek naar de toelating tot de wetenschappelijke masteropleidingen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007c). *Cadeaupunten in het hoger onderwijs. Een eerste verkenning*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007d). *Cluster 4. De kwaliteit van het onderwijs aan leerlingen met ernstige gedragsproblemen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007e). *Competenties: kun je dat leren? Een inspectieonderzoek naar de onderwijskundige kwaliteit van de vernieuwing in het mbo*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007f). *Discrepanties tussen de cijfers op het schoolexamen en het centraal examen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007g). *Discrepanties tussen de cijfers op het schoolexamen en het centraal examen in de periode 2004-2006*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007h). *De kwaliteit van het speciaal basisonderwijs in 2005 en 2006*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007i). *Onderwijstijd in het hoger onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007j). *Onderwijstijd in het vo. Onderzoek naar de naleving van de minimaal te programmeren onderwijstijd in het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007k). *Onderwijstijd in vo en bve. Resultaten van het inspectieonderzoek in het voorjaar van 2007*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007l). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2005/2006*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007m). *Van visie naar realisatie. Een verkennend onderzoek naar voortijdig schoolverlaten in vo en bve*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008a). *Basisvaardigheden rekenen en Nederlands in de opleiding onderwijsassistent*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008b). *Basisvaardigheden taal in het basisonderwijs. Een onderzoek naar het niveau van de taalvaardigheden in het basisonderwijs en naar verschillen tussen scholen met lage, gemiddelde en goede taalresultaten*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008c). *Basisvaardigheden taal in het voortgezet onderwijs. Resultaten van een inspectieonderzoek naar taalvaardigheid in de onderbouw van het vmbo en praktijkonderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008d). *De beroepskolom: samen werken aan studieloopbanen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs. (in voorbereiding)
- Inspectie van het Onderwijs (2008e). *Masterjaren tellen. BaMa-onderzoek naar de duur van de Nederlandse wetenschappelijke masteropleidingen*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008f). *Monitor beleidsagenda Lerarenopleiding 2005-2008*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2008g). *De relatie tussen personeelscondities en de kwaliteit van het onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs & Auditdienst OCW (2007). *Meer onderwijstijd in het mbo. Programmering en verantwoording*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
 Inspectie van het Onderwijs & NVAO (2007a). *Opleiden in de school. Kwaliteitsborging en toezicht. 1. Studie*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
 Inspectie van het Onderwijs & NVAO (2007b). *Opleiden in de school. Kwaliteitsborging en toezicht. 2. Praktijk*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
 Inspectie van het Onderwijs & NVAO (2007c). *Opleiden in de school. Kwaliteitsborging en toezicht. 3. Advies*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Janssen J., F. van der Schoot & B. Hemker (2005). *Balans van het reken-wiskundeonderwijs aan het einde van de basisschool 4. Uitkomsten van de vierde peiling in 2004*. Arnhem: Citogroep.

Kessel, N. van & R. Sikkes (2007). *'De goede naam van de school' vier jaar later. Tweede agressie- en geweldsenquête onder onderwijspersoneel. Metingen 2003-2007 vergeleken*. Nijmegen: ITS; Utrecht: Aob.
 Keuzenkamp, S. (2007). *Monitoring van sociale acceptatie van homoseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
 Keuzenkamp, S., D. Bos, J.W. Duyvendak & G. Hekma (red.) (2006). *Gewoon doen. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
 Knecht-van Eekelen, A. de, E. Gille & P. van Rijn (2007). *Resultaten Pisa-2006. Praktische kennis en vaardigheden van 15-jarigen. Nederlandse uitkomsten van het OESO Programme for International Student Assessment (PISA) op het gebied natuurwetenschappen, leesvaardigheid en wiskunde in het jaar 2006*. Arnhem: Cito.
 Korpershoek, H., H. Kuyper & M.P.C. van der Werf (2006). *Havo-5 en vwo-5 en de tweede fase: de bovenbouwstudie van VOCL'99*. Groningen: GION.
 Kuyper, L., I. Vanwesenbeeck & P. Dankmeijer (2007). *Nameting Adelmund pilots*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Lange, M. de & J. Dronkers (2007). *Hoe gelijkwaardig blijft het eindexamen tussen scholen?" Discrepancies tussen de cijfers voor het schoolonderzoek en het centraal examen in het voortgezet onderwijs tussen 1998 en 2005*. EUI working paper 2007/3.

McKinsey & Company (2007). *How the world's best-performing schoolsystems come out on the top*. [S.l.]: McKinsey & Company.
 Minne, B., M. Rensman, B. Vroomen & D. Webbink (2007). *Excellence for productivity? The Hague: Centraal Planbureau (CPB)*.
 Mommers M. Cesarius (1958). *Een kwalitatief vergelijkende studie van een aantal hedendaagse methoden voor aanvankelijk leesonderwijs in Nederland*. Tilburg: Drukkerij van het R.K. Jongensweeshuis.
 Mooij, T. (2001). *Veilige scholen en (pro)sociaal gedrag. Evaluatie van de campagne 'De veilige school' in het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: Katholieke Universiteit, ITS.
 Mooij, T. (2007). *Discriminatie in en rond de school: Rapport. Secundaire analyse van gegevens verkregen met de Veiligheidsmonitor V(S)O 2006*. Nijmegen: Radboud Universiteit, ITS.
 Mooij, T., R. Sijbers & M. Sperber (2006). *Resultaten van de Veiligheidsmonitor Voortgezet (Speciaal) Onderwijs*. Nijmegen: ITS.

- Mullis, I.V.S., M.O. Martin, E.J. Gonzalez & S.J. Chrostowski (2004). *TIMSS 2003. International mathematics report. Findings from IEA's trends in international mathematics and science study at the fourth and eighth grades*. Chestnut Hill (MA): TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.
- Mullis, I.V.S., M.O. Martin, A.M. Kennedy & P. Foy (2007). *PIRLS 2006. International report. IEA's progress in international reading literacy study in primary schools in 40 Countries*. Chestnut Hill (MA): TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College.
- National Reading Panel (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction*. Rockville (MD): National Reading Panel.
- Neut, I. van der, T. van Schilt-Mol, R. van Steense, J. van der Pluijm & H. Mariën (2007). *Taal- en rekenproblematiek pabo-instromers*. Tilburg: IVA beleidsonderzoek en advies.
- Neuvel, J. (2007a). *Monitor Sociale Veiligheid in de mbo-sector 2006. Deel 1: deelnemers*. De Bilt: MBO Raad.
- Neuvel, J. (2007b). *Monitor Sociale Veiligheid in de mbo-sector 2006. Deel 2: personeel*. De Bilt: MBO Raad.
- Neuvel, J. (2007c). *Monitor Sociale Veiligheid in de mbo-sector 2006. Deel 3: beleid*. Den Bosch: Cinop.
- Nuffic (2006). *Internationale mobiliteit in het onderwijs in Nederland*. Den Haag: Nuffic.
- OCW (2004). *Overzicht vakontwikkeling havo-vwo*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2005). *Meer kwaliteit en differentiatie: de lerarenopleidingen aan zet. Beleidsagenda lerarenopleidingen 2005-2008*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW).
- OCW (2007a). *Actieplan LeerKracht van Nederland. Beleidsreactie op het advies van de Commissie leraren*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2007b). *Gewoon homo zijn. Lesbisch en homo-emancipatiebeleid 2008-2011*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2007c). *Kerncijfers 2002-2006 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2007d). *Kwaliteitsagenda Voortgezet onderwijs. Tekenen voor Kwaliteit. Afspraken voor een beter voortgezet onderwijs 2008-2011*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2007e). *Nota werken in het onderwijs 2007*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OCW (2007f). *Scholen voor morgen. Samen op weg naar duurzame kwaliteit in het primair onderwijs*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).
- OECD (2003). *The PISA 2003 assessment framework. Mathematics, reading, science and problem solving knowledge and skills*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- OECD (2007a). *Education at a glance. OECD indicators*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).

- OECD (2007b). *Programme for International Student Assessment. PISA 2006. Science Competencies for Tomorrow's World*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- OECD (2007c). *Thematic review of tertiary education. The Netherlands. Country note*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- Onderwijsraad (2007). *Onderwijs en sociale samenhang: de stand van zaken. Kennis en beleidsvorming over onderwijs en sociale samenhang*. Den Haag: Onderwijsraad.
- PricewaterhouseCoopers (2006). *Eerste fase benchmark MBO afgerond. Benchmark biedt stuurinformatie voor instellingen en versterkt inzicht in de mbo-sector*. De Bilt: MBO Raad.
- Ramaekers, G.W.M. (2007). *HBO-monitor 2006. De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs*. Maastricht: Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).
- Ruis, P. (2007). *Checklist Rendement Hoger Onderwijs. Verantwoording, instrument en onderzoeksinformatie*. Geraadpleegd op 11/02/2008 via http://wikipedia.fsw.leidenuniv.nl:8080/IClonWiki/images/d/d1/ICLON_Checklistv1.1.pdf.
- Salmivalli, C. (2005). Consequences of school bullying and violence. In E. Munthe, E. Solli, E. Ytre-Arne & E. Roland (Eds.), *Taking fear out of schools* [pp. 29-37]. Stavanger: University of Stavanger, Centre for Behavioural Research.
- Schoot, F. van der (2008). *Onderwijs op peil? Een samenvattend overzicht van 20 jaar PPON*. Arnhem: Cito.
- Severiens, S.E. & D.M.L. Verstegen (2007). *Succes- en faalfactoren in het vmbo. Verklaringen voor vmbo-schoolloopbanen in de Rotterdamse regio*. Rotterdam: Risbo.
- Severiens, S., R. Wolff & S. Rezai (2006). *Diversiteit in leergemeenschappen. Een onderzoek naar stimulerende factoren in de leeromgeving voor allochtone studenten in het hoger onderwijs*. Utrecht: ECHO.
- Sijtsma, J., F. van der Schoot & B. Hemker (2002). *Balans van het taalonderwijs aan het einde van de basisschool 3. Uitkomsten van de derde peiling in 1998*. Arnhem: Citogroep. Instituut voor Toetsontwikkeling.
- Stoep, J. (2008). *Opportunities for early literacy development. Evidence for home and school support*. Antwerpen: Garant. (dissertatie)
- Straetmans, G. & T. Eggen (2005). Afrekenen op rekenen: over de rekenvaardigheid van pabo-studenten en de toetsing daarvan. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs* 23 (3), 123-139.
- Thijssen, Theo (1926). *De gelukkige klas*. Bussum: C.A.J. Van Dishoeck n.v.
- Vandenbroucke, F. (2006). Ranking in het hoger onderwijs: een betere studiekeuze bevordert gelijke kansen op hoge kwaliteit. *TH&MA. Tijdschrift voor Hoger onderwijs & Management*, 14 (5), 25-30.
- Vegt, A.L. van der, M. den Blanken & I.J. Jepma (2007). *Nationale Scholierenmonitor: meting voorjaar 2007*. Utrecht: Sardes.
- Weerd, M. de & P.J. Krooneman (2007). *Basisvaardigheden rekenen en Nederlands in de opleiding onderwijsassistent*. Amsterdam: Regioplan beleidsonderzoek.
- Weterings, A.C.E.M. & C.A.J. Aarnoutse (1986). *De praktijk van het onderwijs in*

begrijpend lezen. *Pedagogische Studiën*, 63, 387-400.

Wijk, A. Ph. van, E.J.A. Bervoets & R. Boers (2007). *Trots op Nederland.*

Achtergronden, kenmerken en aanpak van het Lonsdaleverschijnsel. Apeldoorn: Politieacademie.

Afkortingen

ADV	Arbeidsduurverkorting
aoc	agrarisch opleidingscentrum
APS	Algemeen Pedagogisch Studiecentrum
bao	basisonderwijs
bbl	beroepsbegeleidende leerweg
bbo	beroepsbegeleidend onderwijs
bol	beroepsopleidende leerweg
BOV	Beter omgaan met verschillen
BRIN	Basisregistratie Instellingen
bve	Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie
CAH	Christelijk Agrarische Hogeschool
ce	centraal examen
CEFR	Common European Framework of References for languages
Cevo	Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven
Cfi	Centrale Financiën Instellingen
cgo	competentiegericht onderwijs
CHOICE	Centrum Hoger Onderwijs Informatie
Cito	Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling
CROHO	Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DMO	Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
ECTS	European Credit Transfer System
EQF	European Qualifications Framework
EVC	Erkennen Verworven Competenties
G32	de 32 grootste gemeenten van Nederland, buiten de G4
G4	de vier grote steden: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht
GKC	Groene Kennis Coöperatie
hao	hoger agrarisch beroepsonderwijs
HARD	Hardnekkige leesproblemen en Dyslexie
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
heo	hoger economisch onderwijs
hgzo	hoger gezondheidszorg onderwijs
ho	hoger onderwijs
hpo	hoger pedagogisch onderwijs
hsao	hoger sociaal en agogisch onderwijs
htno	hoger technisch en natuurkundig onderwijs
IB-Groep	Informatie Beheer Groep
ict	Informatie- en Communicatietechnologie
IPC	innovatie- en praktijkcentrum
JOB	Jongeren organisatie beroepsonderwijs
KCE	KwaliteitsCentrum Examinering
KNAW	Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
Lio	leraar in opleiding
LISBO	Leesimpuls (Speciaal) Basisonderwijs

LNV	(Ministerie van) Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
lwoo	leerweg ondersteunend onderwijs
mavo	middelbaar algemeen vormend onderwijs
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NOB	Stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland
NTC	Nederlandse Taal en Cultuur
Nuffic	Netherlands organisation for international cooperation in higher education
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OCW	(Ministerie van) Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OKV	onderzoek naar kwaliteitsverbetering
opdc	orthopedagogisch en didactisch centrum
Pabo	pedagogische academie basisonderwijs
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	programme for International Student Assessment
PKO-2	periodiek kwaliteitsonderzoek met een cyclus van 2 jaar
PKO-4	periodiek kwaliteitsonderzoek met een cyclus van 4 jaar
PrO	school voor praktijkonderwijs
pta	programma van toetsing en afsluiting
REC	Regionaal Expertise Centrum
RIGO	Regeling Innovatie Groen Onderwijs
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
roc	regionaal opleidingscentrum
Samenwerkings- verbanden WSNS	Samenwerkingsverbanden Weer Samen Naar School
sbo	speciaal basisonderwijs
SE	schoolexamen
SES	sociaal-economische status
SLO	Stichting Leerplanontwikkeling
sms	Short Message System
so	speciaal onderwijs
SOP	schoolontwikkelingsproject
svo	speciaal voortgezet onderwijs
TIMSS	Trends in International Mathematics and Science Study
TNO	toets nieuwe opleidingen
vavo	voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
VBI	visiterende en beoordelende Instantie
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
vmbo-b	vmbo-basisberoepsgerichte leerweg
vmbo-g	vmbo-gemengde leerweg
vmbo-k	vmbo-kaderberoepsgerichte leerweg
vmbo-t	vmbo-theoretische leerweg
vo	voortgezet onderwijs
vso	speciaal voortgezet onderwijs
VSNU	Vereniging van Universiteiten
vsv	voortijdig schoolverlater
vve	voor- en vroegschoolse educatie
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WEB	Wet educatie en beroepsonderwijs

WEC	Wet op de expertisecentra
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
WIO	(Nota) werken in het onderwijs
WMO	Wet medezeggenschap onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs
WOT	Wet op het onderwijstoezicht
WPO	Wet op het primair onderwijs
WUR	Wageningen Universiteit en Researchcentrum
WVO	Wet op het voortgezet onderwijs
zml	zeer moeilijk lerenden
zmlk	zeer moeilijk lerende kinderen
zmok	zeer moeilijk opvoedbare kinderen

Trefwoorden

Accreditatie

16, 116, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 137, 141

Agrarisch opleidingscentrum (aoc)

85, 122

Allochtone leerlingen

11, 26, 46, 56, 58, 70, 76, 165, 168, 170, 172, 173, 180, 204, 210, 234, 235, 237, 238

B3-scholen

152, 153

Bachelor

126, 127, 130, 131, 137, 139, 140, 141, 198

Beroepsbegeleidende leerweg (bbi)

216

Beroepskolom

116, 180, 193, 195, 197

Beroepsopleidende leerweg (bol)

216

Burgerschap

204, 205, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 227, 228, 229

Centraal examen (ce)

8, 12, 19, 20, 34, 35, 36, 37, 70, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 152, 156, 157, 158

Cluster 3

90, 96, 97

Cluster 4

19, 90, 91, 96

Commissie Dijsselbloem

134

Commissie Meijerink

111, 112

Commissie Rinnooy Kan

17, 134, 234

Competentiegericht onderwijs

102, 103, 109, 110, 114, 122

Digitaal pesten

204, 206, 210, 215

Doorlopende leerlijnen

176

Doorstroom

176, 180, 193, 194, 195, 196, 197

Eindexamen

36, 41, 75, 83, 84, 86, 154, 156, 158

Eindtoets basisonderwijs

31, 111, 162, 163, 164, 169, 170, 174

Evc

133, 134

Examens

36, 70, 73, 78, 79, 81, 103, 113, 114, 141, 154, 158

Extremisme

204, 210, 211, 218

Fysiek geweld

26, 27, 28, 31, 35, 39, 40, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 216, 217, 218

Gediplomeerden

121, 197

Governance

102, 103, 108, 116, 118, 119

Groen vmbo

70, 85, 86

Groen mbo

104, 120, 121

Grote steden

18, 19, 26, 40, 46, 50, 54, 55, 58, 63, 64, 65, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 146, 180, 183, 234, 236, 237, 238

G4

50, 54, 55, 63, 76

G32

54, 55

Hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo)

12, 13, 15, 26, 37, 38, 70, 73, 77, 78, 79, 81, 82, 111, 154, 156, 157, 158, 181, 182, 185, 186, 187, 194, 204, 205, 206, 209, 210, 212, 213, 220, 223, 225, 227

Hoger beroepsonderwijs (hbo)

20, 110, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 139, 142, 143, 180, 181, 193, 197, 198, 199, 200, 250

Inburgering

103, 104, 112, 113

Indicatoren

20, 47, 48, 49, 59, 60, 61, 62, 63, 72, 73, 77, 90, 91, 98, 147, 171, 243

Instroom

60, 102, 103, 104, 113, 133, 193, 195, 197, 234

Kwaliteitszorg

26, 29, 30, 31, 34, 41, 43, 46, 47, 49, 51, 53, 55, 56, 58, 66, 70, 72, 77, 78, 85, 90, 91, 94, 96, 103, 105, 115, 116, 117, 118, 119, 126, 132, 133, 135, 141, 146, 155, 180, 184, 185, 214

Leerstofaanbod

13, 17, 19, 21, 29, 30, 31, 40, 47, 51, 53, 55, 56, 58, 59, 70, 71, 73, 77, 87, 90, 91, 94, 95, 96, 146, 147, 148, 154, 155, 158, 165, 171, 175, 180, 184, 215, 238

Leerplicht(ambtenaar)

14, 15, 66, 109, 146, 152, 153, 154, 155, 180, 191, 192

Leertijd

10, 243

Leerwegen

26, 37, 38, 79, 86, 117, 165, 166, 175, 182, 193, 194, 210

Leerwegondersteunend onderwijs (lwoo)

31, 70, 76

Lerarenopleiding

17, 126, 128, 132, 133, 134, 135

Lerarentekort

17, 133, 134, 135, 234

Lissabon-strategie

250

(Ministerie van) Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV)

121, 136

Loverboys

204, 210

Maatschappelijke vorming

219

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

127, 215

Niet-bekostigd onderwijs

152, 181

Niet-westerse allochtonen

13, 182

Onderwijsassistent

17, 102, 111, 112, 167

(Ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

109, 133, 139, 189, 191

Onderwijsleerproces

9, 13, 17, 18, 26, 29, 34, 40, 41, 43, 46, 50, 51, 56, 58, 70, 72, 85, 87, 90, 165, 171, 175, 176, 235, 238

Onderwijspersoneel

113, 147, 206, 212, 215, 216

Onderwijstijd

8, 9, 16, 20, 21, 31, 47, 52, 59, 62, 70, 72, 73, 85, 87, 90, 91, 94, 95, 137, 138, 146,

147, 148, 165, 171, 172, 175, 176, 238,
242, 243, 244, 245, 246, 247

Opbrengsten

8, 9, 11, 12, 27, 49, 51, 54, 72, 75, 91, 94,
95, 103, 114, 155, 171

Pabo

17, 102, 111, 112, 126, 128, 132, 133, 134,
176

Pesten

31, 208, 216

PIRLS

166

PISA

21, 116, 172, 173, 175

Praktijkonderwijs (pro)

11, 38, 70, 77, 87, 166, 181, 185, 204, 205,
210, 211, 212, 213, 214

Primair onderwijs (po)

11, 30, 46, 133, 153, 176, 218, 219, 242

Profielen

95, 98, 133

Radicalisering

204, 218

regionaal expertisecentrum (rec)

18, 56, 97

Regionaal opleidingen centrum (roc)

103, 111, 112, 113

Regelgeving

14, 109, 126, 137, 142, 153, 192, 250, 251

Rekenvaardigheid

17, 173, 175

Samenwerkingsverbanden

62

Schoolexamen (se)

12, 39, 70, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 152,
156, 157, 158

Schoolverlaten

12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 26, 38, 39,
102, 104, 108, 109, 180, 181, 184, 185,
186, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 197,
211

Sociale cohesie

204, 205, 219, 227

Sociale integratie

204, 219, 228, 229

Sociale veiligheid

95, 204, 205, 206, 209, 212, 213, 216

Socialiserende taak

219

Speciaal basisonderwijs (sbo)

10, 18, 19, 28, 31, 46, 56, 59, 60, 62, 63,
169, 204, 205, 208, 209, 210, 214, 215,
220, 223

Speciaal onderwijs (so)

19, 28, 31, 56, 90, 91, 94, 95, 96, 98, 186,
188, 204, 205, 206, 207, 208, 201, 211,
212, 213, 214, 215, 223, 225, 226, 227

Spijbelen

20, 180, 185, 186, 187, 188, 189

Startkwalificatie

13, 14, 16, 108, 109, 180, 180, 181, 182,
189, 190, 193, 197

Studiekeuze

181, 199, 200

Taalonderwijs

171

Techniekonderwijs

56

Tweede fase

82

Uitstroom

60, 95, 104, 108, 109, 126, 133, 134, 152,
156, 189, 190, 193, 194, 195, 197,

Uitval

8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 70, 72, 127,
138, 139, 142, 172, 180, 181, 184, 187,
190, 191, 197, 198, 199, 200

Veiligheid

13, 24, 25, 27, 28, 31, 35, 39, 65, 90, 94,
95, 96, 97, 98, 204, 206, 208, 209, 210,
212, 213, 214, 215, 216, 217

Vertrouwensinspecteur

204, 217, 218

Visiterende en beoordelende instantie (VBI)

131

Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo)

9, 12, 13, 26, 37, 38, 40, 70 t/m 81, 85,
86, 110, 111, 116, 121, 122, 154, 157, 158,
166, 167, 171, 175, 180, 181, 182, 185,
186, 187, 193, 194, 195, 196, 204, 205,
206, 209, 210, 211, 213, 220, 223, 224,
227, 234, 237, 238

Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo)

12, 13, 15, 37, 38, 70, 77, 79, 80, 82, 83,
84, 85, 111, 154, 157, 181, 182, 185, 186,
187, 204, 205, 206, 209, 210, 212, 213,
220, 223, 225, 227

Voor- en vroegschoolse educatie (vve)

63, 64, 65, 66

Voortgezet speciaal onderwijs (vso)

19, 56, 90, 91, 94, 95, 96, 185, 220, 223,
230, 231

Voortijdig schoolverlater(s) (vsv)

13, 14, 16, 17, 38, 108, 109, 180, 181, 182,
183, 184, 185, 189, 190, 191, 193, 194,
195, 196, 197, 234

Weer Samen Naar School (WSNS)

62

Wetenschappelijk onderwijs (wo)

15, 126, 127, 128, 129, 130, 132, 136, 137,
138, 139, 142, 143, 180, 181, 199, 200

(Zeer) zwakke scholen

8, 18, 46, 50, 51, 53, 54, 57, 58, 59, 70,
73, 78, 87

Zorg en begeleiding

9, 48, 53, 55, 65, 71, 72, 172

Colofon

Publicatie	Inspectie van het Onderwijs	
Projectleiding	Brenda Boon (projectmedewerker) Wim van de Grift (projectleider) Leon Henkens (portefeuillehouder) Ineke van Kampen (projectmedewerker) Machteld Swanborn (coördinatie data-analyse)	
Communicatie	Melanie Cramer-Mulder Harm van Gerven Daisy Hombergen Jan-Willem Swane Gerard de Vries	
Documentatie	Evelien Evenhuis	
Data-analyse	Rinske Doehri-Plomp Wietske Idema Kim Lincklaen Arriëns Wilfried Ruiters Margriet van der Sluis	
Vormgeving	Blik grafisch ontwerp, Utrecht	
Fotografie	Ron van der Kooy	
Tekstredactie	Michael Elias (Lexis, Amersfoort) Petra Hakvoort Gerry Reezigt	
Drukwerk	Roto Smeets GrafiServices Utrecht	
Redactie	Jan-Willem Baten Frans van den Bedem Margo Beverloo Henk den Boer Daniel Bourguignon Vic van den Broek-d'Obrenan Bep Corporaal Rutger van Dijk Anne Bert Dijkstra Dré van Dongen Albert Essink Herman Franssen Peter Fröling Ellen Geboers Ben de Goei Vera Gombert Ad Hermans	Marian Hulshof Frans Janssens Jaap de Jonge Queeny Jonker Gerbo Korevaar Anneke Lassing-Van Midden Thea Manders Jan Willem Mayvis Bauke Milo Wim Oehlen Karel Pagrach Piet van de Pol Santos Ramcharan Elma Rohde Ferry de Rijcke Jan Rijkers Els de Ruijter Fabiola van der Schoot Jac Schreuder Marieke Simonse-Bakker Michel Stoc Leny Tabak Debbie Toren Chris Triemstra Anneke Veraart Jos Verkroost Freek Visser Bert de Vries Geertje van der Wal Ingrid Wijgh Inge de Wolf

Groene instellingen in het schooljaar 2006/2007 LNV

Agrarische opleidingscentra (aoc's) waarin voortgezet groen onderwijs verzorgd wordt	12
(totaal aantal vestigingen aoc-vo)	74
Afdelingen vmbo groen op scholengemeenschappen	39
Agrarische opleidingscentra (aoc's) waarin groen mbo verzorgd wordt	13
Hoger beroepsonderwijs	6
Wetenschappelijk onderwijs	1

Bron: LNV/Cfi

Personeelsleden in fte's x 1000 in het schooljaar 2006 – 2007 LNV

Agrarische opleidingscentra's (aoc's) voor vo en mbo	5,25
Hoger beroepsonderwijs	0,8*
Wetenschappelijk onderwijs	2,3*

Bron: LNV/Cfi

*Gegevens 2004

Leerlingen/ studenten x 1000 in 2006/2007 LNV

Voortgezet onderwijs aoc's (exclusief lwoo)	21,1
Lwoo aoc's	13,5
Vmbo groen op scholengemeenschappen	1,4
Lwoo scholengemeenschappen	0,7
Middelbaar beroepsonderwijs (aoc's)	25,7
Hoger beroepsonderwijs	8,0
Wetenschappelijk onderwijs	4,5

Bron: LNV/Cfi

Bestellen

Exemplaren van deze publicatie zijn te bestellen bij Postbus 51 onder vermelding van ISB-nummer 978-90-8503-108-6 of Postbus 51-nummer 22BK2008B007

Verkoopprijs € 15,00

Postbus 51

Postbus 51 is een informatieloket van de overheid. U kunt bellen naar 0800 – 8051 (gratis), elke werkdag van 08.00 tot 20.00 uur of informatie opzoeken op www.postbus51.nl.

Auteursrechten voorbehouden

Gehele of gedeeltelijke overname of reproductie van de inhoud van deze uitgave op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende is verboden, behoudens de beperkingen bij de wet gesteld. Het verbod betreft ook gehele of gedeeltelijke bewerking.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaardt de Inspectie van het Onderwijs geen aansprakelijkheid.

Copyright © 2008, Inspectie van het Onderwijs, Nederland

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730
3500 GS Utrecht
T (030) 669 06 00
E info@onderwijsinspectie.nl

Deze publicatie is ook te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

